

Sfânta Taină a Cununii - considerații teologice

Taina Cununii este cea mai veche instituție de drept divin, fiind instituită de Dumnezeu încă din rai prin însuși actul creării omului ca bărbat și femeie – „Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat și femeie” (Facere 1, 27), respectiv „«Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el»” (Facere 2, 18), și apoi prin investirea lui cu mandatul dumnezeiesc de a procrea – „Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți” (Facere 1, 28). Însă această funcție de perpetuare a neamului omenesc nu este una definitorie pentru Taina Nunții, ea este doar o latură constitutivă a vieții conjugale survenită ca urmare a apariției păcatului în lume. Ceea ce trebuie să primeze în cadrul Tainei Cununii este spiritul de întraajutorare reciproc al mirilor, solidaritatea și sacrificiul jefelnic al fiecăruia pentru celălalt, toate acestea izvorând din sentimentul unificator al iubirii sincere necondiționate care se cere a fi desăvârșit la stadiul imitativ al dragostei Mântuitorului Iisus Hristos pentru Biserica Sa. În acest fel, finalitatea ultimă și „scopul nunții creștine se împlinesc atunci când reușește să facă din fiecare familie binecuvântată o celulă vie a organismului spiritual al Bisericii sau, mai bine zis, <<o mică biserică>> [cum o definește semnificativ Sfântul Ioan Gură de Aur], în sensul că orice familie creștină este menită să cultive relația omului cu Dumnezeu, astfel încât să oglindească în sine modelul treimic de viață”¹. Unitatea indisolubilă a căsătoriei este redată prin formula scripturistică – „și vor fi amândoi un trup” (Efeseni 5, 31) – cu referire directă la membrii constitutivi ai nunții, dar nu în sensul unirii trupești, ci în sensul comuniunii și unității în Duhul Sfânt, după modelul suprem al legăturii tainice de iubire dintre Hristos și Biserică. Teologul rus Paul Evdokimov arată că „miezul unirii conjugale se află în însăși iubirea soților, în constituirea comunității lor de destin, [ca și] comunitate eclezială”². Așadar, unirea mirilor se realizează în primul rând la nivel spiritual-afectiv, ca o unitate a umanului obținută din reunirea complementară a doi factori personali inconfundabili și irepetabili, dar unificabili prin forța transcendentă și inalterabilă a iubirii.

¹ Arhim. Vasile Miron, *Sfânta Cununie, Taina comuniunii și sfințirii vieții familiale*, în „Biserica Ortodoxă Română. Buletinul Oficial al Patriarhiei Române”, IV (2011), nr. 3, p. 278.

² Paul Evdokimov, *Viața spirituală în cetate*, trad. Măriuca și Adrian Alexandrescu, coord. Răzvan Bucuroiu, Editura Nemira, București, 2010, p. 123.

Revenind acum la întemeierea instituției sfinte a cununiei, putem spune că baza naturală a acesteia o constituie conținutul ontologic al legilor statornicite de Creator în natura omului³, căsătoria fiind preexistentă la nivelul interiorității spirituale a omului în stadiu germinativ încă din rai. Această instituție iconică a Tainei Cununii a fost transfigurată astfel din ordinul firescului și al naturalului la stadiul ei plener-dumnezeiesc de comuniune în iubire de către Însuși Fiul lui Dumnezeu la nunta din Cana Galileii, când prin transformarea apei în vin și „în ambianța harică ce iradia din Persoana Sa”, Mântuitorul Hristos „începe înălțarea vieții omenești în ordinea harului de la întărirea și înălțarea căsătoriei”⁴. În acest sens, Fericitul Augustin afirmă sugestiv: „Hristos a întărit la Cana ceea ce Dumnezeu a instituit în rai”⁵. Prin acest act sfințitor, Domnul Iisus Hristos reclamă necesitatea „revenirii căsătoriei la unitatea și indisolubilitatea ei” originară⁶. Astfel, vedem că în ciuda denaturărilor survenite în lumea contemporană ca urmare a alterării chipului dumnezeiesc în om și a modului de existență neduhovnicesc și decadent al umanității în general, Taina Nunții are o menire prin excelență teologică și teocentrică, pentru că ea urmărește o adevărată îndumnezeire a membrilor constitutivi ai căsătoriei, adică o întrupare la nivel spiritual a iubirii dumnezeiești în interiorul familiei.

Părintele Profesor Dumitru Stăniloae definește Taina Cununii în termenii unui „act sfânt, de origine dumnezeiască, în care, prin preot, se împărtășește harul Sfântului Duh, unui bărbat și unei femei ce se unesc liber în căsătorie, care sfințește și înalță legătura naturală a căsătoriei la demnitatea reprezentării unirii duhovnicești dintre Hristos și Biserică”⁷. Astfel, legătura de iubire dintre bărbat și femeie în cadrul instituției căsătoriei devine o reflecție vie a relației indisolubile dintre Hristos și Trupul Său, Biserica: „Taina aceasta mare este; iar eu zic în Hristos și în Biserică” (Efeseni 5, 32). Această definiție înălțătoare și de o adâncă profunzime duhovnicească revelează cununia ca „o miniatură substanțială a iubirii nupțiale dintre Hristos și Biserică și plasează astfel nunta în dimensiunea hristologică și trinitară”⁸. În acest fel, legătura tainică și veșnică de iubire dintre Hristos și

³ Arhid. Prof. Ioan N. Floca, *Căsătoriile mixte în lumina învățaturii și practicii ortodoxe*, în „Mitropolia Ardealului. Revista oficială a Arhiepiscopiei Sibiului, Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Episcopiei Alba Iuliei și Episcopiei Oradiei”, XXXIV (1989), Nr. 5, septembrie-octombrie, p. 30.

⁴ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, Ediția a III-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003, p. 191.

⁵ Arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgrean, Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran, *Teologia Dogmatică. Manual pentru Seminariile Teologice*, ediția a opta, Editura Renașterea, Cluj – Napoca, 2007, p. 285.

⁶ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 191.

⁷ *Ibidem*, p. 183.

⁸ Paul Evdokimov, *op. cit.*, p. 118-119.

Biserică „se instituie ca arhetip al nunții”⁹ și devine model propagator pentru toate generațiile viitoare ale umanității.

Iată, deci, cum destinul hristologic al familiei creștine se împlinește numai în Taina Cununii, care deține în mod intrinsec capacitatea de a conferi unirii iubitoare și reciprocei dăruiri de sine a celor doi membri dimensiunea spirituală cea mai adâncă a acestei legături¹⁰. Mirii sunt chemați, astfel, să ipostazieze în existența lor conjugală „chipul ideal al vieții divine și, în acest scop, ei primesc în Taina Nunții harul și binecuvântarea Sfintei Treimi, pentru a-și modela viața după exemplul unității desăvârșite a dumnezeirii”¹¹.

Făcând acum un scurt excurs prin istorie, trebuie să precizăm faptul că în perioada de început a Bisericii primare Taina Cununii nu se regăsea, conform tradiției patristice scrise, în rândul tainelor de inițiere ale Bisericii, adică „a tainelor cuprinderii în Hristos”¹² și ale intrării în comunitatea eclesială a Bisericii – Botezul, Mirungerea și Euharistia. Începând cu secolul al IV-lea, însă, mărturiile scriitorilor bisericești orientali vorbesc deja de o celebrare publică a acestei Sfinte Taine în cadrul oficierei slujbei Sfintei Liturghii¹³. Tinerii, după contractarea căsătoriei civile, primeau binecuvântarea Bisericii asupra însoțirii lor naturale într-un cadru liturgic și, astfel, mariajul lor căpăta și legitimitate dumnezeiască, toate culminând cu actul euharistic al primirii Sfintei Împărtășanii de către miri.

Este cunoscut și faptul că până în secolul al IX-lea nu putem vorbi de un ritual bine conturat al Sfintei Cununii: „ceremoniile liturgice ale căsătoriei s-au dezvoltat plecând de la binecuvântarea pe care o dădea Biserica mirilor în cadrul sărbătorii familiale, prilejuate de căsătoria membrilor comunității creștine”¹⁴. În acest sens, binecuvântarea Bisericii a căpătat treptat caracterul unei rânduiei bisericești, sacerdoții preluând anumite acte ceremoniale ce până atunci constituiau practici sau atribuții ale tatălui sau ale tutorelui miresei¹⁵. Ca urmare a acestor realități istorice, există credința generală în rândul istoricilor bisericești că tocmai aceste forme incipiente de serbări familiale, precum

⁹ Paul Evdokimov, *op. cit.*, p. 125.

¹⁰ Prof. Dr. Georgios I. Mantzaridis, *Morala Creștină. Omul și Dumnezeu; Omul și semenul; Poziționări și perspective existențiale și bioetice*, trad. Diacon Drd. Cornel Constantin Coman, ediția a II-a, Editura Bizantină, București, 2006, p. 290.

¹¹ Arhim. Vasile Miron, *op. cit.*, p. 279.

¹² Lector univ. dr. Iulian Mihai L. Constantinescu, *Biserica și instituția căsătoriei. Condițiile administrării căsătoriei. Studiu juridico-canonic*, Ediția a II-a, Editura Christiana, București, 2010, p. 40.

¹³ *Ibidem*, p. 40.

¹⁴ *Ibidem*, p. 104.

¹⁵ Preot dr. Vasile Gavrilă, *Cununia – viață întru Împărăție*, Editura Fundației „Tradiția Românească”, București, 2004, p. 104.

și anumite elemente din ceremonialul căsătoriilor civile, au stat la baza formulării concrete a unui ritual religios compact și distinct al Tainei Sfintei Cununii.

De remarcat este și faptul că rânduiala prezentă a slujbei Cununii include un otpust (o formulă de încheiere) special(ă) din punct de vedere liturgic, în care sunt menționați și Sfinții Împărați Constantin și Elena. De remarcat este și faptul că în varianta mai veche a otpustului, alături de pomenirea propriu-zisă a Sfinților Împărați se adăuga și o secvență din troparul acestora: „Cei întocmai cu Apostolii și care au văzut Crucea Ta pe cer”¹⁶. Citarea explicită a Sfintei Cruci alături de cei doi mari Sfinți Împărați relevă semnificația Crucii ca și cale împărătească, ca centru al mântuirii și al familiei creștine¹⁷. Textul ad literam al otpustului actual din finalul slujbei Sfintei Cununii îi menționează pe Sfinții Constantin și maica sa, Elena, ca „de Dumnezeu încununăți și întocmai cu Apostolii”¹⁸. Această încununare dumnezeiască este semnul valid al investirii lor cu legitimitate divină. Practic, imaginea demnității împărătești creștine devine o paradigmă pentru constituirea noii familii ca preoție împărătească. Tinerii nou cununați sunt chemați să imite în viața lor rigorile viețuirii împărătești, care la rândul ei își are izvorul și se alcătuiește în jurul modelului demnității împărătești a Mântuitorului Iisus Hristos. Fiecare familie constituită prin Taina Cununii „este cu adevărat o «împărăție», o mică biserică și-n consecință o taină și o cale a Împărăției lui Dumnezeu”¹⁹. De altfel, chiar cununile (coroanele) cu care sunt încununăți cei doi miri reprezintă un semn al biruinței asupra „patimii (conjugalității) nestăpânite”, și în definitiv, o marcă a biruinței vieții asupra morții²⁰. Ele au și o dimensiune martirică pentru că implică dragostea jertfelnică a mirilor în Hristos, ca o cale a muceniciei și a dobândirii Împărăției Cerești. În acest sens, cununile împărătești ale mirilor devin semne anticipative ale existenței eshatologice.

Așadar, putem conchide în această privință spunând că această formulă de încheiere din slujba Tainei Sfintei Cununii concentrează în sine mandatarea harică a mirilor cu misiunea apostolică de a desăvârși legătura lor de iubire în sensul mărturisirii credinței adevărate chiar până la martiriu (jertfirea pentru soț/soție și pentru credința întru care ai fost botezat), tinerii soți fiind chemați astfel la

¹⁶ Răzvan Codrescu, *Biserica de acasă. Rugăciuni și rânduieli ortodoxe pentru căsătorie și binele familiei*, Ediția a II-a, Editura Christiana, București, 2004, p. 115.

¹⁷ John Meyendorff, *Căsătoria. Perspectiva...*, *Căsătoria. Perspectiva ortodoxă*, trad. Cezar Login, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2007, p. 43.

¹⁸ cf. *Molitfelnicului*, tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2006, p. 103.

¹⁹ Preot dr. Vasile Gavrilă, *op. cit.*, p. 207.

²⁰ *Ibidem*, p. 205.

concretizarea unei preoții conjugale în experiența vieții lor²¹. În acest fel, „căsătoria care nu răstignește constant egoismul și autosuficiența, care nu «moare sieși» pentru a se autodepăși, nu este o căsătorie creștină”²².

Revenind acum la semnificația teologic-sacramentală a Sfintei Cununii, dorim să subliniem faptul că ea reprezintă Taina iubirii creștine prin excelență și se dorește a se împlini în imitarea legăturii paradigmatică de iubire dintre Hristos și Biserica Sa. „Orice iubire adevărată între două ființe este întotdeauna o întâlnire întru al treilea, în Dumnezeu, a Cărui prezență este angajată în iubirea lor”²³. În acest sens, „în capitolul al V-lea al Epistolei către Efeseni descoperim noul sens al căsătoriei creștine, care nu poate fi redus nici la utilitarismul iudaic, nici la legalismul roman; descoperim posibilitatea și responsabilitatea date fiecăruia, mire și mireasă, de a transfigura «acordul lor» în realitatea Împărăției”²⁴. Legătura spirituală a mirilor în cadrul căsătoriei poartă amprenta filiației dumnezeiești și efigia binecuvântării cerești și astfel, familia creștină deține la nivel ontologic o menire prin excelență hristocentrică, pentru că Mântuitorul Iisus Hristos reprezintă centrul vieții duhovnicești a fiecărui om și sensul ultim al împlinirii familiei creștine. Comuniunea și unitatea familială rezidă tocmai în dragostea inepuizabilă a Fiului lui Dumnezeu pentru mădularele Bisericii Sale, în baza căreia creația devine o comunitate sfântă și teoforă.

Prin urmare, instituția căsătoriei reprezintă atât un dar cât și o responsabilitate sfântă pentru un bărbat și o femeie uniți întru această legătură a dragostei prin prisma rigorilor bisericești, dar și civile, pe care le implică și care au tocmai rolul de a reda sacralitatea și caracterul sfințitor al Tainei Cununii. „Nunta transfigurează și transcede deopotrivă unirea trupească și asocierea legală contractuală: dragostea omenească se proiectează în împărăția veșnică a lui Dumnezeu”²⁵. Deci, dragostea reciprocă a mirilor nu are o finalitate concupiscentă trupească sau una eminentă omenească, ci ea urmărește îndumnezeirea umanului și comuniunea veșnică cu Dumnezeu Creator. În acest mod, „căsătoria încetează de a mai fi simpla satisfacere a unei exigențe temporare privind natura omului sau un mijloc de a-și asigura supraviețuirea iluzorie de-a lungul descendenței sale. Ea devine unitate unică în iubirea dintre două ființe ce pot transcede propria umanitate și astfel să fie uniți nu numai «unul cu altul», ci și «în Hristos și în Biserică»”²⁶. Iată misterul și înălțimea profundă a

²¹ Răzvan Codrescu, *op. cit.*, p. 115.

²² Preot dr. Vasile Gavrilă, *op. cit.*, p. 208.

²³ Paul Evdokimov, *op. cit.*, p. 119.

²⁴ Preot dr. Vasile Gavrilă, *op. cit.*, p. 57.

²⁵ John Meyendorff, *op. cit.*, p. 288.

²⁶ Preot dr. Vasile Gavrilă, *op. cit.*, p. 64.

sfînțeniei Tainei Cununii. Cele exprimate mai sus slujesc și drept argument în favoarea necesității sfințirii unirii conjugale civile prin Taina Cununii.

Așadar, împlinirea legăturii de iubire dintre bărbat și femeie nu se poate realiza în afara girului dumnezeiesc conferit numai prin slujba religioasă a Cununii și care are menirea de a conduce pe cei doi membri la deplina realizare de sine în cadrul interiorității familiale și a iubirii intratrinitare împărtășite la nivel conjugal.

Autor: Cristian Mihail Paraschiv
(teolog absolvent al Facultății de Teologie Ortodoxă din București)